

GERMİYANOĞULLARI MUHİTİNDE AHİLER VE ZAVİYELERİ

Cevdet YAKUPOĞLU*

ÖZET

Türkiye Selçukluların Devletinin parçalanmasını müteakip bu günkü Kütahya, Uşak ve Denizli vilayetlerinde Selçukluların Uc beyliği olarak ortaya çıkan Germiyanogulları Beyliği, Anadolu Türk tarihinde önemli bir yer işgal eder. Bu beyliği idare eden beyler ve devlet adamlarının gayretleri sayesinde adı geçen bölge, XIV. yüzyıl boyunca ve XV. yüzyıl ilk yarısında sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan büyük ilerleme göstermiştir. Bölge şehir ve kasabalarında, köylerinde, ulaşım yolları üzerinde zaviyeler inşa eden, buralarda geleni geçeni ağırlayan, buldukları şehirde esnaf örgütünün en büyük temsilcileri olan Ahilerin bu gelişmedeki rolü gerçekten incelemeye değerdir.

Germiyanogulları topraklarının Osmanlılara intikal etmesinden sonra da Ahiler bölgedeki etkin faaliyetlerini uzun süre devam ettirmişlerdir. Aşağıda, Ahilerin Kütahya, Denizli ve çevre kazalardaki faaliyetleri ile bunların adlarına açılmış zaviyeler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kütahya, Denizli, Ahiler, Zaviyeler, Vakıflar

AKHIS AND ZAVIYES (SMALL DERVISH LODGE) IN GERMİYANOĞULLARI DISTRICT

ABSTRACT

Germiyanogulları which emerged as a Seljuk's marcher lordship in Kütahya, Uşak and Denizli provinces after the disintegration of the Turkey Seljuk State has an important place in the Anatolia Turk history. With the effort of the seignior and statesmen who administered this seigniorial the mentioned region showed a great

---

* Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Tarih Bölümü,
cyakupoglu@kastamonu.edu.tr

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

improvement socially, culturally and economically in the XIV century. It is valuable to examine the role of the Akhis in this improvement who have constructed zaviyes on the roads of provinces, towns and villages in the region, hosted the passerbys, and who are the biggest representatives of the artisan organization in the cities.

The Akhis had continued their active proceedings in the region for a long time after the Germiyanoğulları land had succeeded to the Ottomans. Below the proceedings of the Akhis in Kütahya, Denizli and surrounding towns and the zaviyes constructed after their names will be dealt.

Key Words: Kütahya, Denizli, Akhis, Zaviyes, Foundations

Giriş

Selçukluların Anadolu'da Süleymanşah liderliğinde gerçekleştirdiği fetih hareketleri sırasında M.1077'lerde Kütahya havalisinin zikri geçmektedir. Asî Selçuklu şehzadesi El-basan ve Bizans tahtını ele geçirmeye çalışan N. Botaniates adlı komutan Kütahya çevresinde güçlerini birleştirerek İzmit üzerine yürümüşlerdi. Ancak bu yıllarda şehir görünümlü bir Kütahya'dan bahsetmek henüz mümkün değildir. XII. yüzyılda ise Kütahya bölgesi Türk-Bizans mücadelelerinde sık sık el değiştiren bir mntuka vaziyetinde idi. Konya merkezli olarak İç Anadolu'ya sıkışmış bulunan Türkler, Bizans'a karşı gaza faaliyetlerinde Kütahya üzerinden batıya ve kuzeybatıya hareket etmekte idiler. Bizans imparatorları da Selçuklular üzerine bu civardan geçerek baskınlarda bulunmakta idiler.¹

1176'daki Kumdanlı (Miryokefalon) zaferini kazanan Selçuklu kuvvetleri bu tarihlerden itibaren artık Kütahya havalisinde kalıcı fetihler gerçekleştirmişlerdir (M.1182). Öyle ki, Sultan II. Kılıç Arslan, hükümdarlığının son yıllarında ülkesini oğulları arasında paylaştığında Kütahya ve Ulu-borlu (Borgulu) havalisi, Melik Gıyâseddin Keyhüsrev'e düşmüştü. Bu şehzade merkez olarak

---

¹ Osman TURAN: *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul,1993, s.55,155,157.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Borgulu'yu kullanmış olup, onun hükümdarlık yıllarında Ladik (Denizli) Selçuklu egemenliğine sokulmuştur.²

XIII. yüzyıl ikinci yarısında yani Moğol istilasını müteakip Kütahya-Eskişehir arası dağlarda 200 bin çadır (hane) halkının yığıldığını kaynaklar zikretmiştir.³ Bu dönemde Kütahya, Isparta, Uşak gibi sahalarda yoğun bir biçimde Türk iskânı gerçekleşmiş, yüzlerce yeni köy kurulmuş ve konar-göçer Türkmen boyları, tasarruf etmeye başladıkları yaylak ve kışlaklar ile yerleştikleri köylere Türkçe adlar vermeyi sürdürmüştür. Selçuklu Sultanı IV. Rükneddin Kılıç Arslan devrinin ilk yıllarında (M.1260), Uc Vilayeti emirliği Sahib Fahreddin Ali ile oğulları Tâceddin Hüseyin ve Nusretüddin'e bırakılmıştır. Bu çerçevede Borgulu (Ulu-borlu), Kütahya, Sandıklı, Gorgorum (Beyşehir), Akşehir ve Tonguzlu (Denizli) gibi yöreler bu şekilde Fahreddin Ali ve oğulları yönetiminde birleştirilmiştir.⁴

Aynı dönemlerde, Malatya havalisinden Batı Anadolu'daki Kütahya bölgesine göçen Germiyanlılar, diğer bir ifade ile Ali-şir oğulları, bu havalide zamanla Germiyanogulları beyliğini teessüs etmişler ve böylece bölge tarihinde yeni bir dönemi başlatmışlardır.⁵ Hayrullah Efendi'nin ifadesine göre Germiyan aşireti Oğuzların Afşar boyuna mensuptu. Germiyan aşiretinin, Yassıçemen Savaşında Selçuklulara mağlup olan Harzemşahların bakiyeleri olarak Anadolu'nun muhtelif sahalarına dağıldıkları tahmin olunmaktadır. Germiyan aşiretinin başında bulunan Ali-şiroğlu'nun II. Gıyâseddin Keyhüsrev zamanında, bu hükümdarın komutanı olarak Baba İshak ayaklanmasının bastırılmasında rol aldığı, ancak yenilerek hayatını kaybettiği nakledilmektedir.⁶

Germiyan beyleri, bahsi geçen yüzyıl boyunca Selçuklu ve Moğol güçleriyle kanlı mücadelelere girişmişler, siyasi bakımdan istiklallerini elde etme uğruna zaman zaman büyük zayıf

² AKSARAYÎ: *Müsameretü'l-Ahbar*, Haz. Mürsel ÖZTÜRK, TTK, Ankara,2000, s.25.

³ TURAN: *a.g.e.*, s.214,217,237,507.

⁴ AKSARAYÎ: *a.g.e.*, s.56,103.

⁵ Selçukluların Malatya subaşı (ser-leşker) Ali-şir oğlu Muzafferredin, Baba İshak olayı, Germiyan Türkleri ve Ali-şir oğulları için bk. İBN BİBİ: *El Evamirü'l-Ala'ie Fi'l-Umuri'l-Ala'ie (Selçukname) II*, Haz. Mürsel ÖZTÜRK, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara,1996, s.50-51,55,80.; AHMED EFLÂKÎ: *Ariflerin Menkıbeleri*, Çev. Tahsin YAZICI, Remzi Kitapevi, 4. Baskı, İstanbul,1986, C.I, s.57, C.II, s.187,189,220,225-226,229,230,248.

⁶ İBN BİBİ: *a.g.e.*, s.50-51.; Hayrullah Efendi Tarihi, C.I, s.96-97'den naklen İ. Hakkı UZUNÇARŞILI: *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK, 4. Baskı, Ankara,1988, s.39.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

vermişlerdir.⁷ XIV. yüzyıl başlarında topraklarını genişletmeyi başaran bu beylik, Kütahya'dan başka Uşak, Gediz, Selendi, Kula, Tavşanlı, Banaz, Baklan, Honaz, Dazkırı, Denizli, Geyikler, Homa (Gümüşsu), Eğri-göz (Emet), Simav, Şeyhlü (Işıklı) gibi kaza ve kasabalara da sahip olmuştur. Daha sonraları Osmanlı devletinin elinde bulunan Anadolu eyaletindeki Kütahya sancağı da ufak değişikliklerle bu kazaları ihtiva etmekte idi.⁸

Germiyanoğulları en parlak devirlerini Ali-şir oğlu Yakup Bey zamanında yaşamış ve Batı Anadolu'nun sahil kısımları bu dönemde kesin olarak Türk egemenliğine sokulmuştur. Böylece Germiyanoğullarına tabi olarak Aydınogulları Beyliği teessüs etmiştir. 1314 yılına gelindiğinde Anadolu'da zayıflamış bulunan İlhanlı otoritesini yeniden sağlamak için bu ülkeye gönderilen Çoban Bey'in emri ve davetine icabet ederek Karanbük kışlağında İlhanlı komutanının huzuruna çıkan Anadolu Türkmen beyleri arasında Germiyanoğlu beyi (Ali-şiroğulları) de bulunmakta idi.⁹

M.1333 yılı civarında Anadolu'da seyahat eden İbn Batuta, Germiyanoğlu topraklarından da geçmiş, Denizli (Lâdik=Tonguzlu) şehrine uğramış ve bu şehrin özelliklerinden bahsetmiştir. Seyyahın ifadesine bakılırsa, Gölhisar- Denizli arasında kalabalık sayıda Germiyani Türkleri yerleşmişti ve bunlar bölgedeki ulaşım yollarını zaman zaman kesip soygunculuk da yapmakta idiler. Germiyani memleketindeki mühim şehirlerden biri Denizli idi. Burası önemli bir ticaret ve üretim merkezi olup, bu kentte imal edilen kumaşlar meşhurdu.¹⁰

El-Ömerî de, Mesâlikü'l-ebzar adlı eserinde M.1330'lardaki Germiyanoğlu memleketinden bahsetmiştir. Müellif, Türklerin Anadolu'da ellerinde bulundurduğu on bir memleketten biri olarak Ali-şar ili şeklinde zikrettiği ve başkentini de Kütahya olarak gösterdiği Germiyani memleketinin hükümdarının Ali-şir oğlu Germiyani olduğunu rivayet etmiştir. Kaynakta cesur ve saygın bir kumandan olarak bahsedilmiş bulunan bu hükümdar, Germiyanoğlu Yakup Bey'dir. İlgili kaynağın verdiği bilgilere göre, o dönemde Kütahya'nın büyük bir kalesi, nahiye ve köyleri, meşhur atları, kalabalık sayıda askeri bulunmakta idi. Bahsi geçen yıllarda Sahib-ili yani Sahipataoğulları Beyliği de Germiyani beyine tabi idi. Güneyde

⁷ İBN BİBİ: a.g.e., s.210-211,236.

⁸ UZUNÇARŞILI: a.g.e., s.40-41.

⁹ AKSARAYI: a.g.e., s.252.; TURAN: a.g.e., s.639.

¹⁰ İbn Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler, Haz. İsmet PARMAKSIZOĞLU, 2. Baskı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara,2000, s.11-15.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

bulunan Tonguzlu (Denizli) ise yine Germiyanoğlu adına İnanç Bey tarafından yönetiliyordu.¹¹

Yakup Bey'in halefi Mehmed Bey ve Süleymanşah (Şah Çelebi) zamanlarında da gücünü bir ölçüde muhafaza eden bu beylik, Süleymanşah'ın son yıllarında Osmanlı Devleti ile akrabalık kurmayı menfaatlerine uygun bulmuştur. Kızını Şehzade Yıldırım Bâyezid ile evlendiren Germiyan beyi Süleymanşah, çeyiz olarak ülkesinden Kütahya, Tavşanlı, Simav, Eğri-göz kasabalarını Osmanlılara terk etmiş, kendisi ise Kula kazasına yerleşmiştir (M.1381). Yıldırım Bâyezid, babası I. Murad devrinde bir süre Kütahya sancak valiliği yapmıştır (M.1385).¹²

Süleymanşah'ın ölümü ile yerine Germiyan tahtına çıkan (M.1388) oğlu II. Yakup Bey, Osmanlılara kaptırdığı yerleri geri almayı denemişse de Yıldırım Bâyezid'e karşı muvaffak olamamış, hatta bütün beyliğini kaybetmiştir (M.1390). Ankara Savaşı (M.1402)'ndan sonra, Timur'un izni ile eski beyliğini yeniden diriltiren Yakup Bey, Çelebi Mehmed ve II. Murad zamanlarında Osmanlı üstünlüğünü tanımak zorunda kalmış, hatta vefatından evvel, Germiyan ülkesinin idaresini Osmanlılara vasiyet etmiştir. M.1429 yılında bu beyin vefatı üzerine Germiyan toprakları kesin olarak Osmanlılara geçmiş ve bu devlet, Germiyan sancak beyliğine Umur Bey oğlu Osman Çelebi'yi atamıştır. Daha önce Ankara'da oturan Anadolu Beylerbeyleri, Fatih zamanından itibaren Kütahya'da ikamet etmeye başlamışlardır.¹³

Kütahya havalisi Germiyanoğulları zamanında sosyal müesseselerle güzel bir Anadolu şehrine dönüştürülmüştür. Bu devirde Kütahya, Denizli ve kazalarında cami, mescid, medrese, kütüphane, han, hamam, çeşme gibi dinî, sosyal ve kültürel amaçlı pek çok eser yapılmış,¹⁴ bu eserler zengin vakıflarla desteklenmiştir. Germiyanoğulları devrinde özellikle ilmî ve edebî eser yazımında da dikkate değer bir artış yaşanmıştır. Devlet adamları ve beyler, çevrelerindeki alim, şair ve ediplere sahip çıkmışlar, onları Türkçe eser yazmaya teşvik etmişler ve ilmî gelişim için medrese yapımına önem vermişlerdir. Şeyhoğlu Mustafa, Ahmedî, Şeyhî, Ahmed-i Dâ'î,

¹¹ Yaşar YÜCEL: *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, TTK, 2. Baskı, Ankara,1991, s.185,191-195.

¹² ÂŞİK PAŞAOĞLU TARİHİ, Haz. ATSIZ, MEB. Yay, İstanbul,1992, s.53-55.; HOCA SADETTİN: *Tacü't-Tevarih I*, Ankara,1992, s.148-152,156.

¹³ ÂŞİK PAŞAOĞLU TARİHİ, s.96-97.; HOCA SADETTİN: A.g.e., C.I, s.197,202,267,296,298; C.II, s.26,166-168,204,270.

¹⁴ Germiyanoğulları devrine ait eserler ve mimari özellikleri için bk. A. Osman UYSAL: *Germiyanoğulları Beyliği'nin Mimari Eserleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara,2006, s.45-340.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Abdülvacid gibi ilim adamları, kaleme aldıkları eserlerle bölge ve Anadolu Türk kültürü ile Türk diline hizmette bulunmuşlardır.¹⁵

Osmanlılar zamanında da bu şehir gelişmesini sürdürmüştür. XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde Kütahya şehri 33 mahalleden mürekkepti. Ancak şehir nüfusunun pek de fazla olmadığı görülmektedir (Neferen: 1104).¹⁶

Mahallelerden bazıları Ahilerin ve diğer bazı devlet adamlarının, tasavvuf ve tarikat erbabının tesis ettiği eserler çevresinde şekillenmiştir. Esasen bu durum o dönemin bütün Anadolu kentleri için geçerli bir husustur.

A.) Germiyanoğulları Memleketinde Ahiler:

Selçuklular devrinde Kütahya, Denizli gibi şehirler ve kazalarında geleneksel Ahi yapılanmasının mevcudiyeti bilinmiş olsa da bu Ahilerin ve faaliyetlerinin teferruatı hakkında bilgi verebilmek pek mümkün değildir. Ancak Germiyanoğulları beyleri zamanında Denizli ve Kütahya gibi yörelerde Ahilerin kesif bir biçimde meskûn buldukları ve bunların işlek zaviyelerinin mevcudiyeti üzerine kaynaklar daha tatmin edici bilgiler sunabilmektedir. Özellikle İbn Batuta'nın Denizli yöresindeki Ahiler ve bu zümrenin çalışma biçimleri hakkında aktardığı bilgiler gerçekten ilgi çekicidir.

Eserinde naklettiğine göre,¹⁷ İbn Batuta ve maiyeti Denizli şehrine indikleri vakit, çarşıda ilerledikleri bir anda Ahi Sinan adlı önde gelen Ahi grubunun adamları, işlettikleri dükkanlardan çıkarak, bahsi geçen kafilenin önünü kesmişler ve yanlarında misafir etmek için hayvanlarının dizginlerinden tutarak bunları kendi zaviyelerine götürmeye çalışmışlardır. Diğer taraftan Ahi Tuman (Duman) adlı başka bir Ahi önderine mensup Ahiler de aynı şekilde İbn Batuta ve maiyetini kendi zaviyelerinde konaklamaları için zorlamaya başlamışlardır. Hatta bu iki Ahi zümresi daha da ileri giderek

¹⁵ Germiyanoğulları dönemine ait medreseler için bk. İsmail ÇİFTÇİOĞLU: "Germiyanoğulları Kütahya Medreseleri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 15, Ağustos, 2006, s.164-170.; Aydın SAYILI: "Vacidiye Medresesi, Kütahya'da Bir Ortaçağ Rasathanesi...", *Belleten*, 47 (1948), s.655-688.; Germiyanoğulları Beyliğinin siyasi, sosyal ve ekonomik durumu hakkında bk. *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.VIII, Çağ Yay., İstanbul,1992, s.487-524.; M. Çetin VARLIK: *Germiyanoğulları Tarihi*, Ankara,1974.; Mustafa KOÇ: *Germiyanoğulları Beyliğinde İlmî ve Kültürel Hayat*, Dokuz Eylül Ün. S.B.E. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir,2007, s.36-96.

¹⁶ BOA. TD. 438, (Neşr. 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri -937/1530- I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., Ankara,1993), s.15-16.

¹⁷ İbn Batuta, s.12-14.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

aralarında itişmeye ve kavgaya başlamışlardır. Germiyanlı Türklerin saldırgan olduğuna dair İbn Batuta'ya kulaktan dolma iletilen bilgilerden hareketle, seyyah bir hayli tedirgin olsa da sonradan durum anlaşılmiş ve mesele kur'a yoluyla halledilmiştir. Buna göre, İbn Batuta ve adamları Ahi Sinan'ın zaviyesinde misafir edilmişlerdir.

Ahi Sinan, kabileyi bizzat yolda karşılamış ve zaviyede türlü yemekler hazırlattırarak karınlarını doyurduktan sonra bunları hamama götürmüştür. Ahi Sinan, hamamda İbn Batuta'ya bizzat refakat etmiş ve hizmette bulunmuştur. Hamamdan çıkınca tekrar yemekler, tatlılar ve meyveler yenilmiş, hafızlar Kur'an-ı Kerim'den ayetler okumuşlar, zaviyede bulunan Ahi gençleri ise raks ve semâ ederek İbn Batuta ve maiyetini layıkıyla ağırlamışlardır.

İbn Batuta, daha sonra kendilerini bekleyen Ahi Tuman'ın zaviyesine geçmiştir. Burada da çok iyi karşılanan ve yemek yiyen İbn Batuta yine hamama götürülmüş, çıkışta kendisine gülsuyu ikram edilmiştir. Tekkeye dönüşte ise daha önceki zaviyede olduğu gibi ikram, Kur'an tilaveti ve semâ ile vakit geçirilmiştir.

İbn Batuta'nın gelişini duyan Denizli beyi İnanç (Yınanç) Bey¹⁸ de, seyyah ve ekibini sarayına davet ile onları bir Ramazan akşamı misafir etmeyi ve güzel bir ziyafet çekmeyi ihmal etmemiştir. İnanç Bey, İbn Batuta ve adamlarına daha onlar Ahi Sinan tekkesinde iken birer at hediye etmişti. Ziyaretten sonra da para vererek gönüllerini almıştır. İnanç Bey'in oğlu Murad Bey¹⁹ de, seyyah ve ekibine atlar hediye etmiş, kendisine ait bağda onlara akşam ziyafeti vermiştir.

Ramazan Bayramını Denizli'de geçiren İbn Batuta, kabristan ziyaretinden sonra Denizli beyinin sarayındaki umumi ziyafete katılmıştır. Burada zengin fakir herkes için sofralar kurulmuştur. Ahiler, Fakihler ve Şeyhler içinde ayrı ayrı sofralar açılmıştı. İbn Batuta daha sonra Tavas kalesine geçmiş ve burada bir süre konaklamıştır.²⁰

¹⁸ İnançoğulları Beyliğinin atası olarak kabul edilen İnanç Bey, XIV. yüzyılın ilk yarısında Germiyanlı hükümdarı Yakup Bey'in yüksek hakimiyeti altında Denizli'yi idare etmiştir. İnanç Bey devrinde müstakil bir İnançoğulları Beyliği henüz teessüs etmiş sayılamaz. C.Y.

¹⁹ Babasından sonra Denizli beyi olan Murad Bey, kaynaklarda Murad Arslan olarak da zikredilmektedir. Onun ve oğlu İshak Bey adına yazılmış Türkçe ilmî, edebî eserlerin mevcudiyeti bilinmektedir. İshak Bey adına yazılmış Türkçe bir tefsir için bk. Perihan ÖLKER: "Beylikler Dönemi Bir Mülk Suresi (Tebâreke) Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi", *S.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 24 (Güz,2008), s.165-176.

²⁰ İbn Batuta, s.14-15.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Görüldüğü üzere, Denizli ve çevresinde XIV. asrın ilk yarısında Ahiler eliyle zaviyeler tesis edilmiş, Ahi önderleri idaresindeki bu zaviye çalışanları, gelen geçen (âyende ve revende) yolcuya hizmeti hem bir yükümlülük olarak kabul etmişler, hem de bunu bir yarış, rekabet havası içinde gerçekleştirmişlerdir. Germiyanoğulları ve bu beyliğe tabi İnanoğulları muhitinde kurulmuş bulunan Ahi zaviyelerinde konaklayan misafirler; barınma, korunma, ısınma, yeme-içme- temizlenme, eğlenme, ibadet etme, dinlenme ihtiyaçlarını en iyi ve en huzurlu biçimde gidermeyi başarmışlardır. Esasen o dönemde bütün Anadolu beyliklerinde tesis edilmiş Ahi zaviyeleri ve diğer tekke-zaviyelerde de aynı durum, aynı hizmet anlayışı söz konusu idi.

B.) Yer Adlarında Ahiler ve Ahi Adını Taşıyan Mahalleler:

XIV. ve XV. yüzyıllarda Germiyanoğulları memleketinde Ahilerin varlıklarının ve faaliyetlerinin tüm canlılığıyla devam ettirildiğini belgeleyen örnek kayıtlar mevcuttur. Kütahya ve Denizli havalisinde Beylikler devrinde ve Osmanlı egemenliğinin ilk asrında Ahilerin tasarrufunda vakıf veya mülk araziler bulunmakta idi. Bunlardan bazılarının zamanla başka şahısların eline geçtiği anlaşılrsa da, bu çeşit arazilerin isimleri tımar ve vakıf kayıtlarında geçmeye devam etmiştir.

Ahilerin yaşadığı Kütahya, Denizli ve Gediz (Gedüs=Gedüz) gibi şehir ve kazalarda Ahilerin faal vaziyetinin en güzel ispatı, buralarda Ahiler adına kurulmuş mahallelerdir. Yine bu şekil bir diğer belge ise Ahi adları ile kayıtlı çiftlik ve mezralardır. Bu ikisine ilaveten ele alınması gereken bir diğer unsur ise Ahiler ile ilgili köy adlarıdır ki, bunların sayısı fazla değildir. Aşağıda Ahilerle ilgili mahalle, köy, çiftlik ve mezra adları listelenmiştir.²¹

Ahi Çiftliği: Arslan-apa nahiyesinin İğdecik köyündedir. Bir Ahi zaviyesi için vakıf olduğu söylenebilir.

Ahi Çiftliği: Şeyhlü kazası Bâzdâran cemaatine ait kayıtlarda zikri geçmekte olup, Er-doğmuş köyündedir. Hasıl: 60.²²

²¹ Ahilerle ilgili yer ve mahalle adları için ana kaynak olarak aşağıdaki defterden istifade edilmiştir. Tekrardan kaçınmak için her ad için ayrı dipnot verilmemiştir. Bk. *BOA. TD. 438*, s.15, 17, 24, 33, 35, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 52, 57, 67, 96, 116, 117, 120, 125, 126, 128, 132, 133.

²² Gedüs (Gediz) kazasına bağlı bir Er-doğmuş köyünün zikri daha geçmektedir. Bu iki köyün aynı yerleşim yeri olma durumu söz konusudur. Bk. *BOA. TD. 438*, s.37.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Ahi Mezrası: Uşak kazasının Göçer köyündedir. Zu'ama ve Sipâhiyân tımar kayıtlarında adı geçmektedir. Hane: 2, Mücerred: 1, Sipahi-zâde: 1, Hasıl: 480.

Ahi Ali Mahallesi: Gediz kazasının mahallelerinden biridir. Ahi Ali'nin, yörenin fethine katılmış Ahi ricalinden olduğuna inanılır.

Ahi Bâyezid Çiftliği: Şeyhlü kazasının İğdir köyündedir ve bu köyden 430 akçe hasılı olan 1 çiftlik yer zaviye vakfıdır.

Ahi Bektaş Çiftliği: Homa kazası Zu'ama ve Sipahi tımar kayıtlarında geçmektedir, ancak kayıta Geyikler nahiyesine tabi Kutlu-diğın'de gösterilmiştir. Senevî hasılı 700 akçedir.

Ahi Çakır Çiftliği: Arslan-apa kazasının Todurga köyünde 150 akçe hasılı olan vakıf yeridir.

Ahi Çalş Çiftliği: Honaz kazasının Karı-sevdi köyünde 368 akçe hasılı bulunan vakıf yeridir.

Ahi Dudu Mahallesi:²³ XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde Lazkiye/Lâzikiyye (Denizli)²⁴ kazasının 22 mahallesinden biridir. Hane: 50, Mücerred: 19, Pîr: 2, İmam: 1, Muhassıl: 1, A'ma: 1. Bu mahalle, sonraki tarihlerde değişik isimlerle varlığını devam ettirmiştir.

Ahi Durmuş Çiftliği: Bk. Ahi Durmuş Zaviyesi.

Ahi Ece Çiftliği: Yalak nahiyesinin Keçiler (Kıçiler) köyünde bulunan çiftlik, Arslan-apa kazası vakıf kayıtlarında geçmektedir. Senevî 250 akçe hasıla sahiptir.

Ahi Elvan Çiftliği: Gediz kazasına ait "Tımar-ı Merdân-ı Kal'a-i Kütahya" kayıtları arasında zikri geçmektedir. Yalak nahiyesinin Çavdar köyündedir. Hasıl: 100.

Ahi Er-basan Mahallesi: XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde Kütahya merkeze ait 33 mahalleden biridir. Hane: 23, Mücerred 2, Müezzın: 1, İmam: 1, Muhassıl: 2, Pîr: 1, Sahib-i Berat: 1, Yaya-başı: 1, Sipâhi: 1.

Ahi Eşrâf Çiftliği: Eğri-göz kazasının Hisarcık köyünde bulunmakta olup senevî 407 akçelik hasılı vakfedilmiştir.

²³ Mahalle, Leylekler-kavağı namıyla da meşhur idi. Bk. Tuncer BAYKARA: *Selçuklular ve Beylikler Çağında Denizli (1070-1520)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s.141.

²⁴ Denizli'nin eski adları ve bu şehirdeki mahalleler ile diğer sosyal müesseseler hakkında bk. Turan GÖKÇE: *XVI ve XVII. Yüzyıllarda Lâzikiyye (Denizli) Kazası*, TTK, Ankara, 2000, s.15 vd.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Ahi Hacı Çiftliği: Altun-taş nahiyesinin Kartı köyündedir. 277 akçelik hasılı kaza vakıfları arasında zikredilmiştir.

Ahi Halil Mezrası: Arslan-apa nahiyesindedir. Hasıl: 300. Gediz kazasına ait “Tımar-ı Merdân-ı Kal‘a-i Kütahya” kayıtları arasında zikri geçmektedir.

Ahi Hoca Zaviyesi Mezrası: Bk. Ahi Hoca Zaviyesi.

Ahi İzzeddin Mahallesi: XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde Kütahya merkeze ait 33 mahallenin nüfus olarak en küçüklerinden biridir. Hane: 7, Mücerred: 2, Sahib-i Berat: 1. Bu mahalle Ahi İzzeddin’in tesis ettiği zaviye çevresinde oluşmuştur.

Ahi Mehmed ve Mahmud Çiftliği: Bk. Ahi Mahmud Zaviyesi.

Ahi Mahmud Çiftliği: Yoncalu nahiyesinin Gulâm köyündedir. Hasıl: 141. Gediz kazasına ait “Tımar-ı Merdân-ı Kal‘a-i Kütahya” kayıtları arasında zikri geçmektedir.

Ahi Mahmud Mezrası: Kalın-viran nahiyesine tabidir. Hasıl: 50. Gediz kazasına ait “Tımar-ı Merdân-ı Kal‘a-i Kütahya” kayıtları arasında adı geçmektedir.

Ahi Mustafa Mahallesi: XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde Kütahya mahallelerinden biridir. Hane: 48, Mücerred: 10, Pîr: 2, Sahib-i Berat: 2, Yaya-başı: 1. Bu mahalle, aynı adla anılan zaviye çevresinde teşekkül etmiştir.

Ahi Salih Çiftliği: Denizli yöresi kayıtlarında zikri geçer. Aynı isimli zaviyeye vakıftır.²⁵

Ahi Seydi Zaviyesi Çiftliği: Bk. Ahi Seydi Zaviyesi.

Ahi Sinan Çiftliği: Denizli kazasına bağlı Dire-yolu (Dere-yolu) köyündedir. 364 akçe hasıla sahip bu yer vakıftır.

Ahi Sökmen Zaviyesi Çiftliği: Bk. Ahi Sökmen Zaviyesi.

Ahi Sülemiş Çiftliği: Denizli’de Kaş-Yeñice nahiyesinde 200 dönüm yerdir (Hasıl: 2506).²⁶

Ahi Timur Çiftliği: Altun-taş nahiyesinin Yalnız-saray köyündedir. 434 akçe hasılı bulunan çiftlik vakıftır.

---

²⁵ GÖKÇE: *a.g.e.*, s.256.

²⁶ *A.g.e.*, s.456.

Ahi Timur-taş Çiftliği: Arslan-apa nahiyesinin Aslıhanlar köyünde olup 250 akçelik hasılı Arslan-apa nahiyesi vakıfları arasındadır.

Ahi Yahşi Mahallesi: Gediz kazasının sekiz mahallesinden üçüncü büyük mahallesidir. Hane: 35, Mücerred: 6, İmam: 1, Müezzin: 1, Sahib-i Berat: 2, Meremmetçi: 1, Mescid Kayyumu: 1. Ahi Yahşi'nin burada bina ettiği cami, mescid veya bir zaviyeden dolayı mahalle bu adla anılmış olmalıdır.

Ahi Yakup Çiftliği: Köse lâkabıyla meşhur olan Ahi Yakup adı ile kayıtlı bu çiftlik Kütahya'nın Göç-eri köyündedir.

Ahi Yakup Çiftliği: Denizli'de Kaş-Yeñice nahiyesinde 130 dönüm yerdir (Hasıl: 130).²⁷

Ahi Yol-beyi Mezrası²⁸: Kalın-viran nahiyesine bağlı olduğu tahmin edilmektedir. Gediz kazasına ait "Tımar-ı Merdân-ı Kal'a-i Kütahya" kayıtları arasında zikri geçmektedir.

Ahi Yusuf Çiftliği: Arslan-apa nahiyesinin Ada köyündedir. 285 akçelik hasılı vakıftır. Aynı şahsın adıyla kayıtlı zaviye de mevcuttur.

Ahi Yusuf Çiftliği: Altun-taş nahiyesinin Efted köyündedir. 300 akçe olan hasılı yöre vakıfları arasındadır. Yukarıda zikri geçen Ahi Yusuf'la bu zatın aynı kişi olma ihtimali vardır.

Ahi Ziyaretçi Çiftliği: Uşak kazasındadır. Çiftliğin senevî 250 akçe olan hasılı, aynı kazaya tabi Kulacım Hacı köyünde bulunan Kulacım Hacı Zaviyesine vakıftır.

Ahilü Köyü: Denizli kazası İbsili/İpsili nahiyesine bağlıdır. Hane: 11, Mücerred: 4, Pîr: 1, Ma'lul: 1.

Ahi-oğlu Köyü: Yalak nahiyesine tabi olup, küçük çapta bir iskân birimi idi. Hane: 2, Mücerred: 2, Sipâhi-zâde: 3. Bizim için önemli olan köyün adında geçen Ahi kelimesi olup, Ahilerin yöredeki iskân faaliyetleri içindeki rollerini göstermesi bakımından burada zikredilmesi uygun görülmüştür.

²⁷ A.g.y.

²⁸ 438 numaralı defterin neşrinde (s.32) mezra kelimesi, çiftlik olarak gösterilmiştir. C.Y.

C.) Vakıf Kayıtlarında, Vakfiyelerde ve Sosyal Hizmetler İçinde Ahiler:

Yukarıda verilen listede, Ahilerle ilgili ismi geçen yer ve mahalle adlarının zikri sırasında bazı vakıf kayıtlarından da bahsedilmiştir. Bunlar haricinde Germiyan memleketinde sosyal hizmetlerin yürütülmesine yönelik tahsis edilen vakıflarla ilgili kayıtlarda Ahilerden bahsedilmektedir. Ahiler, Kütahya ve Denizli yörelerinde bir yandan tekke-zaviye, cami-mescid, hamam inşa ederken, diğer yandan da bu tesislerin devamlı hizmet sunabilmesi gayesiyle, ilgili müesseselere vakıflarda bulunmuşlardır. Buna dair, teferruatlı çalışmaların ve taramaların yapılmasıyla daha zengin malzeme temin edilebilir. Aşağıda konu ile ilgili birkaç örnek verilmiştir:²⁹

Ahi Cârullah: Gediz kazası vakıflarında Ahi Yahya ile birlikte ismi geçmektedir. Gediz merkezinde bu iki şahsın tasarruf ettiği 2 çiftlik yer vakıf kayıtları arasında bulunmaktadır. Hasıl: 692.

Ahi Çelebi: Denizli’de yaşadığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu şehirde bulunan Alaca Hamam’ın onun tarafından yaptırıldığı ileri sürülmektedir.³⁰

Ahi Efendi: Kütahya’da Germiyanoğlu II. Yakup Bey’in subaşı Hisar Bey b. Eyne Han Bey’in tertip ettirdiği H.815/ 1412 M. tarihli vakfiyede, vakfa müteveli olan Ahilerden biri olarak verilen “Ahi Efendi ibn Ahi Mahmud ibnü’l-merhûmu’l-mağfûr Mehmed”,³¹ yörede XV. yüzyıl başlarındaki Ahilerin sosyal hayat içindeki konumlarını devam ettirdiklerini ifade etmesi bakımından kayda değer bir isimdir. Ehi Efendi vakfının Kışlacık köyünde olduğu anlaşılmaktadır.

Ahi Mahmud: Bk. Ahi Efendi.

Ahi Mahmud: Bk. Ahi Paşa Zaviyesi.

Ahi Mehmed: Gediz kazası vakıflarında Ahi Mustafa ile birlikte adı geçmektedir. Kasaba merkezinde bu şahısların evladına, senevî 100 akçelik 1 kıt’a bağ ile senevî 1000 akçelik hasıla sahip 1 bâb değirmen vakfedilmiştir.

(Ahi) Şeyh Mehmed: Kütahya’da Ulu Camii semtinde bulunan Kurşunlu (Kasım Paşa) Camii’nin H.779/ 1377 M. tarihli

²⁹ BOA. TD. 438, s.118.

³⁰ BAYKARA: *Denizli*, s.143.

³¹ UZUNÇARŞILI: *Bizans ve Selçukiylele Germiyan ve Osmanoğulları Zamanında Kütahya Şehri*, Maarif Vekâleti, İstanbul,1932, s.87.

kitabesinde ismi geçen Şeyh Mehmed, ilgili bu kitabede “Sahibü'l-Fütüvveti ve'l-Mürüvve” şeklinde zikredilmiştir. Buna göre caminin banisi Şeyh Mehmed b. Şeyh Alâaddin, XIV. yüzyıl ikinci yarısında Kütahya'daki Ahilerin reislerinden biri mevkiinde idi. Şeyh Mehmed'in büyük babası olan Seyyid (Şeyh) Nureddin ise Kütahya'da *Paşam Sultan* denilen türbede medfundur. Bu türbede Ahi reisi Şeyh Mehmed'in oğul ve torunları da yatmaktadır.³²

Ahi Mustafa: Bk. Ahi Mehmed.

Ahi Sinan: Kütahya merkezinde H.813/ 1410 M. tarihli Ulu Camii kitabesinde ismi geçen bu Ahi reisi, İbn Batuta'nın zaviyesinde kaldığı meşhur Ahi Sinan'dan sonraki asırda yaşamış başka bir zattır. Bahsi geçen şahıs, kitabede şahitlerden biri olarak “Ahi Sinan b. Mehmed El-Kâtib” şeklinde zikredilmiştir.³³

Ahi Yahya: Bk. Ahi Cârullah.

Kütahya ve çevresinde ismi zikredilmiş bulunan bazı Ahilerin kabirleri Kütahya merkezinde ve özellikle Sultanbağı mezarlığında bulunmaktadır. Bunlardan Ahi Mustafa, Ahi Evren (Ahi Uran), Ahi Sultan ve Ahi Cemaleddin en bilinenleridir.³⁴

D.) Germiyan Memleketinde Ahi Zaviyeleri:

Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler devrinde sosyal, kültürel ve dinî çeşitli hizmetlerin yürütülebilmesi için açılmış olan zaviyelerin önemli bir kısmı Ahiler eliyle tesis edilmiştir. Ulaşım ve ticaret yolları üzerinde açılan zaviyeler, ıssız mekanlarda kurulan zaviyeler, derbend bekleme amacıyla inşa edilmiş zaviyeler, bir mahalli mamur kılmak veya bir yöreye dinî-tasavvufî fikir yaymak için açılan zaviyeler bu kabildendir. Ahiler, aynı zamanda bir esnaf örgütü olarak şehir ve kasaba merkezlerinde, ticaret yollarının kesiştiği önemli kavşak noktalarında ticari amaçlı tekke-zaviye inşa etmişler ve hizmet yürütmüşlerdir. Bu çalışma, Anadolu'da o dönem Ahilerinin faaliyetlerini ve zaviyelerinin açılış gayelerini³⁵ uzun uzun anlatmaya uygun bir hacimde düşünülmeyeceği için, burada sadece konuyu

³² UZUNÇARŞILI: *a.g.e.*, s.77,86-87.

³³ *A.g.e.*, s.107.

³⁴ *A.g.e.*, s.274,275.

³⁵ Ahilerin, Anadolu'da ortaya koydukları hizmet anlayışı üzerine en bilinen çalışma Barkan'a aittir. Burada Ahi önderlerinin, Ahi şeyhlerinin ve mensuplarının çalışma biçimleri, hizmet anlayışları ve Anadolu'da Türk iskânının gerçekleşmesinde bahsi geçen bu Ahilerin rolü üzerine kıymetli değerlendirmeler yapılmıştır. Bk. Ö. Lütfi BARKAN: “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler, *VD, II*, s.279-304.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

aydınlatmaya yönelik olarak Kütahya ve Denizli çevresinde Ahi adını taşıyan zaviyelerin listesi oluşturulmaya çalışılacaktır.³⁶

Ahi Alâaddin Zaviyesi: Denizli merkezindedir. Yörenin eski zaviyelerindendir. Ahi reislerinden Ahi Alâaddin'in tesis ettiği bu zaviyenin civarda 4 bâb dükkan, 1 bâb kirış-hâne dükkanı ve 1 bağ ile 1 çiftlik yer olmak üzere vakıfları (Hasıl: 1900) bulunmaktadır. Zaviye XVII. asırda da faal durumda idi.³⁷

Ahi Ali Zaviyesi: Kütahya merkezine bağlı Bölücek köyündedir. Adı geçen köy bu zaviyenin vakfidir. XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde, yörede 1 bâb değirmen mahsulü (Senevî hasıl: 480) ve 1 çiftlik yer (Senevî hasıl: 900) zaviye vakfı idi. Zaviyenin ayrıca Kütahya merkeze tabi Gümüş köyünde de vakıfları vardır. Bu köyde 1 kıt'a zeminin kirası (Senevî hasıl: 605) zaviyenin vakfidir. Zaviye sonraki asırlarda da faal olup, XVIII. yüzyıl ortalarında ve XIX. asır başlarında bu tesis için zaviyedarlık tevcihinde bulunduğu görülmektedir.³⁸

Ahi Ali Zaviyesi: Honaz kazasının Kızıl-yer köyündedir. Bu köyden senevî 530 akçelik hasıla sahip 1 çiftlik yer zaviyenin vakfidir.

Ahi Arslan Zaviyesi: Kütahya'da Sultan-bağı Mahallesinde Ahi Arslan sokağında bulunmakta idi. Ahi Arslan adıyla anılan türbe ve cami de aynı mekândadır. Zaviye ve caminin, XIX. yüzyıla kadar hizmet verdiği kayıtlardan takip edilebilmektedir.³⁹

Ahi Baba Zaviyesi: Homa kazası Aşağı Burgaz'dadır.⁴⁰

Ahi Bâyezid Zaviyesi: Şeyhlü kazasının İğdir köyündedir. Bu köyden 430 akçe hasılı olan 1 çiftlik yer zaviyenin vakfidir.

Ahi Çalış Zaviyesi: Honaz kazasının Karı-sevdi köyündedir.⁴¹

Ahi Doğan Zaviyesi: Kütahya'nın Eğri-göz kazasında bulunmaktadır. Ne zaman kurulduğu bilinmemekte ise de, XVIII.

³⁶ Aşağıda zikri geçecek olan zaviyeler hakkında genel manada kaynak için bk. BOA. TD. 438, s.105-106, 109, 111, 126, 128, 131, 132, 133.

³⁷ Zaviye şeyhleri ve gelirleri hakkında bk. GÖKÇE: *Lâzikiyye*, s.126.

³⁸ *Başbakanlık Devlet Arşivi C. EV. (Cevdet Evkâf)*, Nr: 112/5578; 654/32952; 367/18605.

³⁹ Cevdet DADAŞ, İsmail YÜCEDAĞ ve Bşk: *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kütahya Vakıfları II/1*, Kütahya Belediyesi,1999, s.8.; *Başbakanlık Devlet Arşivi C. EV. (Cevdet Evkâf)*, Nr: 103/5146; 172/8595; 242/12052; 282/14365.

⁴⁰ BAYKARA: *Denizli*, s.186.

⁴¹ A.g.y.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

yüzyıl ilk yarısında faal olduğu görülmektedir. Zaviyenin zaviyedarlığı ve diğer hizmetler için yörede vakıfları bulunmakta idi.⁴²

Ahi Er-basan Zaviyesi: Kütahya merkezinde aynı isimli mahallededir. Zaviye, Germiyanogulları zamanında XIV. yüzyıl sonlarında Ahi Er-basan tarafından inşa ettirilmiş olup, burası Ahi Er-basan evlâdına vakfedilmiştir. Vakıf gelirleri; Gediz kaza merkezinde senevî 60 akçe hasılı bulunan 1 bâb değirmen kirası, Kütahya merkezinde senevî 130 akçe hasıla sahip 5 kıt'a dükkan kirası ile 30 akçe hasılı olan 1 kıt'a debbâğ-hâne kirası, yine Kütahya merkezinde zaviyenin hemen yakınında bulunan ve senevî 100 akçe hasıla sahip olan 1 kıt'a bahçe ile 120 akçe hasılı bulunan 1 kıt'a arazi kirasından mürekkeptir (Yekûn hasıl: 440).

Ahi Evren (Evran) Zaviyesi: Anadolu'da Ahilerin piri kabul edilen Ahi Evren'in kabri ve zaviyesi hakikatte Kırşehir'dedir. Ancak bu Ahi reisi adına başka vilayetlerde de tekke-zaviye tesis edilmiş ve hatta türbeler inşa edilmiştir. Ahi Evren'e ait olduğu farz edilen türbe, Kütahya'nın aynı isimli mahallesinde bulunmaktadır.⁴³

Ahi Eyne Hoca Zaviyesi: Tavas'ın Südeş ? köyündedir.⁴⁴

Ahi Güveği Tekyesi: Kütahya merkezindedir. 400 akçe hasılı olan 1 kıt'a bahçe, bu zaviyenin vakfidir.

Ahi Hacı Zaviyesi (Karlı Tekyesi): Kütahya Karlı köyündedir. Ahi Hacı Ali olarak da bilinen zaviyenin yörede vakıfları bulunmakta olup, burası XVIII. ve XIX. yüzyıllarda faal durumda idi.⁴⁵

Ahi Hamza Tekkesi: Denizli, Kara-ağaç yöresinde Kara-üyük'te gösterilmiştir.⁴⁶

Ahi Hayreddin Zaviyesi: Şeyhlü kaza merkezindedir.⁴⁷ Çevreden 2 adet çiftlik, 2 bâb değirmen, 2 bâb dükkan, 5 kıt'a arazi ve 4 kıt'a bağ olmak üzere yekûn 2148 akçelik vakıf geliri bulunmaktadır.

⁴² Başbakanlık Devlet Arşivi C. EV. (Cevdet Evkâf), Nr: 91/4535; 525/26531; 46/2280.

⁴³ Ahi Evren Türbesi için bk. Hamza GÜNER: *Kütahya Camileri*, 1964, s.194-196.

⁴⁴ BAYKARA: *Denizli*, s.186.

⁴⁵ DADAŞ: *Kütahya Vakıfları*, s.1,39.; Başbakanlık Devlet Arşivi C. EV. (Cevdet Evkâf), Nr: 33/1617; 73/3610.

⁴⁶ BAYKARA: *a.g.e.*, s.186.

⁴⁷ Şeyhlü'deki zaviyeler için bk. GÖKÇE: "XVI. Yüzyılda Şeyhlü Zaviyeleri Üzerine Bazı Tespitler", *Denizli Sempozyumu Bildirileri*, Denizli, 2000, s.151-176.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Ahi Hoca Zaviyesi: Honaz kaza merkezinde faaliyet göstermiştir. Senelik 1000 akçe hasılı bulunan 2 kıt'a bağ, bu zaviyenin vakfidir. Buna ilaveten zaviyenin, Uşak kazasında senevî 510 akçe hasılı bulunan ve Ahi Hoca Zaviyesi Mezrası adı ile kayıtlı vakıf yeri bulunmakta idi. Bu zaviye XVI. yüzyıl ikinci yarısında önemini kaybetmiş ve işlemez duruma düşmüştür.

Ahi İzzeddin Zaviyesi: Kütahya merkezinde yedi haneden mürekkep Ahi İzzeddin Mahallesinde bulunmaktadır. Şehir merkezi kenarında olup senevî 100 akçe hasılı olan 1 kıt'a bahçe, 60 akçe hasıla sahip 1 bâb değirmen ile 100 akçe hasılı olan 1 kıt'a zeminin kiralari bu zaviyenin vakıflarındandı (Yekûn: 260 akçe).⁴⁸ Ahi İzzeddin'in Germiyan beyi Yakup Çelebi devrinde yaşadığı tahmin edilmekte olup, bu zatın türbesi Kütahya'da kendi adıyla anılan mahallede İshak Fakih Camii yakınında bulunmaktadır.

Ahi Kırâñ Zaviyesi: Şeyhlü kazasının Kırâñ köyündeki bu zaviyenin, 177 akçelik hasılı olan 1 çiftlik vakfı bulunmakta idi.

Ahi Mahmud Zaviyesi: Denizli'ye tabi Kaş-Yeñice nahiyesinin Direbolu köyündedir. Zaviye şeyhleri Ahi Mehmed ve Mahmud, Ahi Mehmed oğlu Ahi İbrahim ve bunların neslinden gelenlerdir. XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde zaviyenin 3 çiftlik (Hasıl: 625) yer vakfı bulunmakta idi. Zaviye şeyhlerinin tasarrufunda olan değirmen, bağ ve bahçeler de mevcuttu.⁴⁹

Ahi Murad Zaviyesi: Şeyhlü kaza merkezindedir. 100 akçe senelik hasılı bulunan 1 kıt'a bağ, zaviyenin vakfı idi.

Ahi Mustafa Zaviyesi: Kütahya şehir merkezinde aynı adlı mahallededir. Mahallenin hane nüfusuna bakılırsa zaviyenin, Kütahya'nın en büyük ve en hareketli semtlerinden birinde bulunduğu anlaşılacaktır. Nitekim zaviyenin "âyende ve revendeye hizmet" maksadıyla tesis edildiği ve bu amaç çerçevesinde tasarruf olunduğu kaydı bulunmaktadır. Buna göre bu tesis, Kütahya merkezinden gelip geçenlerin konakladığı büyük zaviyelerden biri idi. Zaviyenin XVI. yüzyıl ilk çeyreği vakıf gelirleri de yöredeki diğer tesislere göre zengin kabul edilebilir.⁵⁰

Kütahya kaza merkezi yakınında 2 kıt'a bağ (Hasıl: 1050); 3 kıt'a bahçe (Hasıl: 320); 3 adet çayır (Hasıl: 190).

⁴⁸ Zaviye vakıfları için ayrıca bk. *Başbakanlık Devlet Arşivi EV. D. (Evkâf Defteri)*, Nr: 13590,19986.

⁴⁹ GÖKÇE: *Lâzıkıyye*, s.243,255.

⁵⁰ BOA. TD. 438, s.105.; Ahi Mustafa zaviyesi/tekkesi vakıfları için ayrıca bk. *Başbakanlık Devlet Arşivi EV. D. (Evkâf Defteri)*, Nr: 19930, 22025, 22174, 27311.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Kütahya kaza merkezinde 1 kervansaray (Hasıl: 550); Akça-su adlı değirmen (Hasıl: 120); 27 adet dükkan (Hasıl: 1876); Kütahya civarında mezra (Hasıl: 760).

Yekûn: 4866 akçe.

Ahi Mustafa zaviyesi, Kütahya'da XIX. asır sonlarına kadar hizmet vermiştir.⁵¹

Ahi Paşa Zaviyesi: Denizli merkezinde bulunmaktadır. Fatih Sultan Mehmed devrinde zaviyenin şeyhi Ahi Mahmud idi. Sultan II. Bâyezid devrinde vakf-ı evladlık üzere tasarruf etmeleri için Ahi Mahmud'un Han Paşa ile Fatma isimli evlatlarına zaviye ile ilgili vakıf tevcihinde bulunulmuştur. Kanunî döneminde de bu vakıf beratları yenilenmiştir. Zaviye için yöreden 1 çiftlik yer ile 42 kıt'a bağ (Hasıl: 1144) vakfedilmiştir.⁵²

Ahi Salih Zaviyesi: Denizli yöresindedir. Ahi Salih, kardeşi Ahi Elvan ve Ali ile bir süre müştereken tasarruf ettikleri çiftlik, bu zaviyenin vakfı idi.

Ahi Seydi Resul Zaviyesi: Eğri-göz kazasına tabi Hisarcık köyünde idi. Zaviyenin kurucusu Seydi Resul, Kütahya yöresindeki Ahi reislerindendi. Germiyanoğulları zamanında yörenin fethinde bulunmuş ve bu çevredeki bazı topraklar kendisine temlik edilmiştir. O da, bu arazileri Hisarcık'ta yaptırdığı tekkesine vakfetmiştir. Zaviye, "âyende ve revende"ye hizmet gayesiyle tesis edilmiştir. XIV. yüzyıldan itibaren hizmet vermeye başladığı anlaşılan bu zaviye zaman zaman vakıf gelirlerini kaybetse de, XX. asır başlarına kadar varlığını korumuş, bugün ise bina olarak da ortadan kalkmıştır.⁵³

Ahi Seydi Zaviyesi: Şeyhlü kazası dahilindedir. 452 akçe hasıllı olan 1 çiftlik miktarı yer bu zaviyenin vakfı idi.

Ahi Sinan Zaviyesi/Tekkesi: Denizli merkezinde idi. XIV. yüzyıl ilk çeyreğinde veya belki de daha önce faaliyete geçirilmiş olup, bölgenin en eski zaviyelerindendi. Daha önce zikri geçtiği üzere İbn Batuta Denizli'ye indiği zaman, bu zaviyenin Ahileri tarafından çok iyi ağırlanmış ve ikram görmüştü. Zaviye, Denizli şehrinde Kale-içi'nin kuzeybatısında ve surların dışında idi. Ahi Sinan'ın kabrinin de bu civarda olduğu bilinse de, bir ziyaretgâh olarak bugüne

⁵¹ Başbakanlık Devlet Arşivi C. EV. (Cevdet Evkâf), Nr: 205/10221; 531/26848, 26818; 446/22589; 493/24901; 342/17399.

⁵² GÖKÇE: a.g.e., s.127,160.

⁵³ Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadîme Arşivi (TKGM. KKA.), Nr: 560 ve Defter-i Evkâf-ı Kütahya, v.155a'dan naklen Mustafa GÜLER: "Ahi Resul Zâviyesi ve Hisarcık'a Ait Belgeler", *Sosyal Bilimler Dergisi*, s.112-114.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

ulaşamamıştır. Bu çevrede eskiden Ahiler tarafından kullanıldığı anlaşılan büyük bir sofradan bahsedilmektedir. Zamanla zaviye çevresinde Ahi Sinan Mahallesi teşekkül etmiştir.⁵⁴ Zaviyenin XVI. asra kadar faal olduğu anlaşılmaktadır.

Ahi Sökmen Zaviyesi: Kütahya merkez kazasına tabi Perlü (Pirlü) köyünde bulunan bu zaviye için aynı yerden 1 çiftlik (Hasıl: 200) ve 1 çayır (Hasıl: 100) kirası vakfedilmiştir.

Ahi Tokat Zaviyesi: Denizli kaza merkezindedir. Bu kazaya tabi Yere-giren köyü (Hane: 39, Mücerred: 26, Pîr-i fanî: 2, Hasıl: 2650) zaviyenin vakfı idi.

Ahi Tuman (Duman) Zaviyesi/Tekkesi: Denizli merkezinde inşa edilmiş en eski zaviyelerindendi. Ulu Camii'nin batı tarafında bulunan bu zaviyede, Denizli'ye gelen İbn Batuta daha önce bahsedildiği üzere bir süre kalmıştı. Zaviyenin XVI. asra kadar faal olduğu görülmektedir. Bu tesisin yörede muhtelif vakıfları bulunmakta idi. Ahi Tuman'ın kabrinin ise Denizli-Kınıklı arasında Kınıklı yolu üzerinde bulunduğu, ancak bugün ise yerinin kaybolduğundan bahsedilmektedir.⁵⁵

Ahi Turmuş (Durmuş) Zaviyesi: Denizli kazasına tabi Kaş-Yeñice köyünde bulunan bu zaviye için Ahi Durmuş adı ile kayıtlı ve 1000 akçe senevî hasılı olan 2 çiftlik miktarı yer vakfedilmiştir.

Ahi Yusuf Zaviyesi: Kütahya'nın Arslan-apa kazası Ada köyünde bulunmakta idi. Zaviye için yörede çiftlik vakfedilmiştir.⁵⁶

Ahi Yusuf Zaviyesi: Denizli yöresindedir (Hasıl: 930).⁵⁷

Sonuç

Kütahya, Denizli ve havalisinin, Selçuklu-Beylikler ve Osmanlı idaresinin ilk asrında, Anadolu'nun mamur bölgelerinden biri olmasını sağlayan unsurların içinde Ahiler ile bunların açtıkları zaviyelerin icra ettiği fonksiyon önemli bir yer işgal etmiştir.

Ahi zaviyeleri zamanla şehir ve kasabalarda mahallelerin oluşmasına katkı sağlamıştır. Diğer bir deyişle Ahiler, iyi birer iskân politikacılarıdır. Kütahya merkezinde Ahi Er-basan, Ahi İzzeddin ve Ahi Mustafa'nın yaptıkları zaviyeler çevresinde zamanla mahalleler

⁵⁴ BAYKARA: *Denizli*, s.192.

⁵⁵ *A.g.e.*, s.193.

⁵⁶ Ahi Yusuf vakfı için bk. *Başbakanlık Devlet Arşivi EV. D. (Evkâf Defteri)*, Nr: 21278.

⁵⁷ GÖKÇE: *a.g.e.*, s.130.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

teşekkül etmiştir. Denizli'deki Ahi Dudu Mahallesi ile Gediz kaza merkezindeki Ahi Yahşi Mahallesi de aynı şekilde ortaya çıkmıştır.

Ahilerin ellerindeki mülkler, çiftlikler, araziler, değirmenler, dükkanlar, Ahilerin kendi yaptırdıkları bu zaviyelere vakfedilmiş, böylece Ahi zaviyeleri hizmetlerini aksatmadan uzun asırlar ayakta kalma şansı bulmuştur.

Germiyanoğullarının hakim olduğu Kütahya ve havalisindeki Ahi zaviyelerinin dağılımı incelendiğinde, bu zaviyelerin en fazla Denizli ve Kütahya merkez kazalarında öbeğlendiği görülmektedir. Daha sonra Şeyhlü ve Honaz kazaları gelmektedir. Bölge zaviyelerinin dağılımı ile ilgili aşağıdaki liste incelendiğinde bu durum daha iyi görülecektir:

Germiyanoğulları Memleketinde Ahi Zaviyeleri Dağılımı:

Denizli merkez ve köyleri:	10 zaviye,
Kütahya merkez ve köyleri:	9 zaviye,
Şeyhlü kazası:	5 zaviye,
Honaz: kazası:	3 zaviye,
Eğri-göz kazası:	2 zaviye,
Homa kazası.	1 zaviye,
Arslan-apa kazası:	1 zaviye,
Tavas:	1 zaviye.
Yekûn:	32 zaviye.

Yukarıdaki bilgiler ışığında Germiyan muhitinde Ahilerin etkin buldukları yörelerin öncelikle büyük kentler olduğu tespiti yapılabilir. Bunda Kütahya ve Denizli gibi kentlerin idari, ticari, ekonomik, sosyal ve kültürel bakımlardan ileri seviyede bulunmalarının etkisi büyüktür. Esnaf ve zanaatkârlıkla iştiğal eden, üretimini devamlı artırmaya çalışan, Anadolu'nun ve İslam dünyasının mühim ticaret ve kültür merkezleriyle daimi surette irtibat halinde olmaya dikkat eden Ahiler, elbette ki öncelikli olarak nüfusu fazla, üretim ve tüketim kapasitesi yüksek kentlerde meskûn bulunacaklardır. Ahilerin ulaşım ve ticaret yolları üzerinde bulunan kasaba ve köylerde de tekke-zaviye açtıkları malumdur. Şeyhlü, Honaz, Eğri-göz gibi kasabalar ile çevre köylerdeki Ahi zaviyeleri bu durumu izah etmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

Bölgede ismi tespit edilebilen Ahilerin taşıdıkları isimler de dikkat çekicidir. Bunlar umumiyetle Selçuklu ve Beylikler devri Anadolu'sunun karakteristik Türk adlarıdır: Ahi Arslan, Ahi Bektaş, Ahi Çakır, Ahi Çalış, Ahi Durmuş, Ahi Ece, Ahi Er-basan, Ahi Güveği, Ahi Sökmen, Ahi Sülemiş, Ahi Timur, Ahi Timurtaş, Ahi Tokat, Ahi Tuman, Ahi Yahşi, Ahi Yol-beyi, Ahi Ziyaretçi vb. Diğer bazı Ahi adları ise Anadolu'da Müslüman halkın benimseyip taşıdığı tipik Müslüman-Türk adlarındandır: Ahi Alâaddin, Ahi Ali, Ahi Bâyezid, Ahi Cârullah, Ahi Elvan, Ahi Eşrâf, Ahi Hacı, Ahi Halil, Ahi Hayreddin, Ahi Hoca, Ahi İzzeddin, Ahi Mahmud, Ahi Mehmed, Ahi Murad, Ahi Mustafa, Ahi Paşa, Ahi Seydi, Ahi Sinan, Ahi Yahya, Ahi Yakup vb.

Ahi zaviyelerinin bulunduğu veya bu zaviyelerinin vakıf kaynaklarının yer aldığı Kütahya ve kazalarına bağlı köylerin adları da ele almaya değerdir. Bunların neredeyse tamamı Türkçe'dir veya adları Türkler tarafından verilmiştir. Çoğunluğu Selçuklular zamanında kurulmuş, kalanları ise Germiyanoğulları devrinde teşekkül etmiştir: Ada, Ahilü, Ahi-oğlu, Aslıhanlar, Bölücek, Çavdar, Dere-yolu, Efted, Er-doğmuş, Göçer, Göç-eri, Gulâm, Gümüş, Hisarcık, İğdecik, İğdir, Karı-sevdi, Kartı, Kaş-Yeñice, Kiçiler, Kırañ, Kızıl-yer, Kutlu-diğın, Pirlü, Todurga, Yalñız-saray, Yere-giren vb. köyler bu kabildendir. Bazı köyler ise Türk dönemi öncesi mevcut olup, bunların nüfusu Selçuklu-Beylikler devrinde, özellikle Moğol istilası sonrası artmıştır.

Bölgedeki kaza ve kasaba adları içinde aynı değerlendirme yapılabilir. Bunların oluşum mazisi de Selçuklu devrine ve öncesine kadar inmekte, bir kaçının adı ise Selçuklu komutan veya devlet adamlarının isimlerini hatırlatmaktadır: Altun-taş, Arslan-apa, Şeyhlü, Eğri-göz, Gediz, Geyikler, Honaz, Kalñ-viran, Kula, Lazkiye (Tonguzlu=Ladik), Selendi, Uşak, Yalak, Yoncalu vb.

Sonuç olarak, Selçukluların ve bu devletin Batı Anadolu'daki halefleri olan Germiyanoğulları, İnançoğulları ile Osmanlıların himayesinde şehir, kasaba, köy ve hatta yollar üzerinde zaviyeler açan, üretime katkıda bulunan, çevre güvenliğini sağlayan, vakıf sistemi içinde adlarından sıkça bahsettiren Ahilerin, Kütahya'dan Denizli'ye kadar Germiyan topraklarını bir örümcek ağı gibi örmüş olduklarını bir kez daha ifade etmek gerekir. Bu bakımdan bölge Ahilerini, Anadolu'nun diğer yörelerindeki hemcinslerinden ayrı olarak ele almak mümkün görünmemektedir. Anadolu'nun Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemi sosyal, kültürel ve ekonomik tarihinin incelenmesi sırasında bu kültür bütünlüğüne dikkat gösterilmesinde fayda vardır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

KAYNAKÇA

- AHMED EFLÂKÎ, **Ariflerin Menkıbeleri I-II**, Çev. Tahsin YAZICI, Remzi Kitapevi, 4. Baskı, İstanbul,1986.
- AKSARAYÎ, **Müsameretü'l-Ahbar**, Haz. Mürsel ÖZTÜRK, TTK, Ankara,2000.
- ÂŞIK PAŞAOĞLU **TARİHİ**; Haz. ATSIZ, MEB. Yay, İstanbul,1992.
- BARKAN, Ö. Lütfi, “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler, **VD II**, s.279-304.
- Başbakanlık Devlet Arşivi C. EV. (Cevdet Evkâf)**, Nr: 33/1617; 46/2280; 73/3610; 91/4535; 103/5146; 112/5578; 172/8595; 205/10221; 242/12052; 282/14365; 342/17399; 367/18605; 446/22589; 493/24901; 525/26531; 531/26818, 26848; 654/32952.
- Başbakanlık Devlet Arşivi EV. D. (Evkâf Defteri)**, Nr: 13590, 19930, 19986, 21278, 22025, 22174, 27311.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu-Tahrir Defteri (BOA. TD.) 438.** (Neşr: **438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) I**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara,1993.
- BAYKARA, Tuncer, **Selçuklular ve Beylikler Çağında Denizli (1070-1520)**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- ÇİFTÇİOĞLU, İsmail, “Germiyanoğulları Kütahya Medreseleri”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 15, Ağustos, 2006, s.161-180.
- DADAŞ, Cevdet, YÜCEDAĞ İsmail ve Bşk: **Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kütahya Vakıfları II**, Kütahya Belediyesi,1999.
- Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, C.VIII, Çağ Yay., İstanbul,1992.
- GÖKÇE, Turan, **XVI ve XVII. Yüzyıllarda Lâzkiyye (Denizli) Kazâsı**, TTK, Ankara, 2000.
- : “XVI. Yüzyılda Şeyhlü Zaviyeleri Üzerine Bazı Tespitler”, **Denizli Sempozyumu Bildirileri**, Denizli, 2000, s.151-176.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*

-
- GÜLER, Mustafa, “Ahi Resul Zâviyesi ve Hisarcık’a Ait Belgeler”, **AKU Sosyal Bilimler Dergisi**, s.109-122.
- GÜNER, Hamza, **Kütahya Camileri**, 1964.
- HOCA SADETTİN: **Tacü’t-Tevarih I-II**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara,1992.
- İbn Batuta Seyahatnamesi’nden Seçmeler**, Haz. İsmet PARMAKSIZOĞLU, 2. Baskı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara,2000.
- İBN BİBİ: **El Evamirü’l-Ala’iye Fi’l-Umuri’l-Ala’iye (Selçukname) II**, Haz. Mürsel ÖZTÜRK, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara,1996.
- KOÇ, Mustafa, **Germiyanoğulları Beyliğinde İlmî ve Kültürel Hayat**, Dokuz Eylül Ün. S.B.E. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir,2007.
- ÖLKER, Perihan, “Beylikler Dönemi Bir Mülk Suresi (Tebâreke) Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi”, **S.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 24 (Güz,2008), s.165-176.
- SAYILI, Aydın, “Vacidiyye Medresesi, Kütahya’da Bir Ortaçağ Rasathanesi...”, **Bellekten**, 47 (1948), s.655-688.
- TURAN, Osman, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, 3. Baskı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul,1993.
- UYSAL, A. Osman, **Germiyanoğulları Beyliği’nin Mimari Eserleri**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara,2006.
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, 4. Baskı, TTK, Ankara,1988.
- : **Bizans ve Selçukiylele Germiyan ve Osmanoğulları Zamanında Kütahya Şehri**, Maarif Vekâleti, İstanbul,1932.
- YÜCEL, Yaşar, **Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I**, TTK, 2. Baskı, Ankara,1991.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/3 Spring 2009*